

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE
2006**

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR
TALHANDIKAPPADE
2006**

© Utbildningsstyrelsen 2006

Edita Prima Oy

Helsingfors 2006

ISBN 952-13-3004-X (häft.)

ISBN 952-13-3005-8 (pdf)

DNR **37/011/2006**

FÖRESKRIFT **Iakttas som förpliktande**

DATUM **1.8.2006**

Giltighetstid
fr.o.m. 15.8.2006 tillsvidare

De stadganden på vilka befogenheten att
utfärda föreskriften bygger

L 631/1998 13 § 2 mom

Upphäver Föreskrift Nr **3/011/2001**

Ändrar Föreskrift Nr

GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunderna för specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade. Examensgrunderna skall iakttas fr.o.m. 15.8.2006 tillsvidare.

Utbildningsanordnare som ordnar utbildning som förbereder för examen eller för del därav skall göra upp och godkänna en läroplan för utbildningen med beaktande av vad som bestämts i dessa grunder. Som en del av den förberedande utbildningen skall ordnas prov som utvisar yrkesskickligheten.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

Generaldirektör

KIRSI LINDROOS

Kirsi Lindroos

Undervisningsrådet

SOILA NORDSTRÖM

Soila Nordström

INNEHÅLL

Kapitel 1

Syftet med fristående examina och målen för dem.....	7
1 § Fristående examina	7
2 § Förberedande utbildning för fristående examina	7
3 § De allmänna grunderna för sättet att påvisa yrkesskicklighet och för bedömning av examensprestationerna	8

Kapitel 2

Uppbyggnaden av specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade	8
1 § Examensdelarna	8

Kapitel 3

Kraven på yrkesskicklighet i specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade och grunderna för bedömningen	9
---	---

A. OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR

1 § Grunderna i tolkservicesystemet för gravt talhandikappade	9
a) Krav på yrkesskicklighet	9
b) Mål och kriterier för bedömningen	9
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	12
2 § Tolkning.....	13
a) Krav på yrkesskicklighet	13
b) Mål och kriterier för bedömningen	13
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	15
3 § Tydning.....	16
a) Krav på yrkesskicklighet	16
b) Mål och kriterier för bedömningen	16
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	18
4 § Tekniska hjälpmedel som stöd i kommunikationen	19
a) Krav på yrkesskicklighet	19
b) Mål och kriterier för bedömningen	19
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	20

B. VALFRIA EXAMENSDELAR

5 §	Datateknik vid kommunikation	21
a)	Krav på yrkesskicklighet	21
b)	Mål och kriterier för bedömningen	21
c)	Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	21
6 §	Företagsamhet	22
a)	Krav på yrkesskicklighet	22
b)	Mål och kriterier för bedömningen	22
c)	Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	23

BILAGA

Beskrivning av yrkesbranschen och yrkesskickligheten för den som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade

Kapitel 1

SYFTET MED FRISTÅENDE EXAMINA OCH MÅLEN FÖR DEM

1 § Fristående examina

De fristående examina är inte beroende av det sätt på vilket man förvärvat sig sin yrkesskicklighet. Det kunnande som examinanderna har skaffat sig genom utbildning, i arbetslivet eller genom sina intressen behandlas som en helhet, så att detta kunnande kan användas när den erfordrade yrkesskickligheten skall påvisas vid de fristående yrkesproven.

De fristående examina är modulära till sin struktur. De utgörs av uppgiftshelheter, som baseras på arbetslivet och dess utvecklingsbehov och som präglas av det som förenar verksamheten med den teoretiska grunden, av mångsidig yrkesskicklighet och av att arbetsprocessen integreras med resultaten av den. Varje del av en examen utgör ett delområde av yrkeskompetensen, som kan lyftas ut ur den naturliga arbetsprocessen och bilda en självständig helhet som kan bedömas. De fristående yrkesproven arrangeras och avläggs flexibelt för en examensdel i sänder. Examinandernas mål kan också vara att endast avlägga en eller flera delar av en examen, inte hela examen.

Grunden för beskrivningen av kraven på yrkesskicklighet är den kvalifikationsbestämning som anses vara lämpligast för yrkesområdet. Beskrivningen koncentreras på kraven för branschens centrala funktioner, behärskning av verksamhetsprocessen och omfattande yrkespraxis. I kraven ingår också de för arbetslivet nödvändiga språkkunskaperna och sociala färdigheterna.

2 § Förberedande utbildning för fristående examina

Systemet med fristående examina ställer inte examinanderna inför förhandsvillkor i fråga om utbildning. Emellertid avläggs dessa examina i allmänhet i samband med något slag av förberedande utbildning.

Den som anordnar förberedande utbildning skall fastställa läroplanen för utbildningen enligt examensgrunderna. Utbildningen och de fristående yrkesprov som ingår i den skall läggas upp enligt examensdelarna. Det åligger utbildningsanordnaren att arrangera de fristående yrkesproven som en del av den förberedande utbildningen. Till de studerandes skyldigheter hör att delta i dessa prov i samband med studierna.

De gemensamma studier, som ingår i en grundexamen som avläggs som grundläggande yrkesutbildning, är inte obligatoriska i en utbildning som förbereder för en grundexamen som avläggs som en fristående examen. Målen för dessa studier beaktas dock i tillämpliga delar i läroplanen och i undervisningsarrangemangen.

3 § De allmänna grunderna för sättet att påvisa yrkesskicklighet och för bedömning av examensprestationerna

Bedömningen av de fristående yrkesproven förutsätter metodisk insamling av material, beslutsfattande och dokumentering angående examinandernas yrkesmässiga och arbetsrelaterade färdigheter, som jämförs med de i examensgrunderna fastställda kraven på yrkesskicklighet och med bedömningskriterierna. Tyngdpunkten vid bedömningen ligger på det praktiska arbetet och arbetsmetoderna. Färdigheterna eller kunnandet bedöms i allmänhet direkt enligt motsvarande arbete.

Miljön för de fristående yrkesproven skall vara verklig eller så realistisk som möjligt. Vid bedömningen tillämpas mångsidigt olika kvalitativa bedömningsmetoder såsom iakttagelser, intervjuer, frågor och portföljer samt självbedömning och gruppbedömning. De fristående yrkesproven läggs upp enligt examensdelarna så att man vid proven kan bedöma om examinanden uppfyller de centrala kraven på behärskandet av yrket.

Målen för bedömningen anger de kompetensområden som ägnas speciell uppmärksamhet vid bedömningen. Målen hänför sig till de centrala färdigheterna och man ser till att examinanden behärskar den teori som ligger till grund för arbetet samt att han eller hon behärskar arbetsmetoder, arbetsutrustning, material och arbetsprocesser. Såväl målen för bedömningen som bedömningskriterierna härleds ur kraven på yrkesskicklighet för motsvarande examensdel. Kriterierna för bedömningen baserar sig på målen för bedömningen och de anger och preciserar prestationer på olika nivåer. Bedömningskriterierna utgör trösklar med vilkas hjälp det är möjligt att differentiera kompetensnivån.

Kapitel 2

UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE

1 § Examensdelarna

Specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade består av fyra obligatoriska delar (1–4) och två valfria delar. Examen är komplett när samtliga obligatoriska delar och en valfri del (5, 6) har avlagts med godkänt betyg.

Delarna i specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade är:

A. OBLIGATORISKA DELAR

1. Grunderna i tolkservicesystemet för gravt talhandikappade
2. Tolkning
3. Tydning
4. Tekniska hjälpmedel som stöd i kommunikationen.

B. VALFRIA DELAR

5. Datateknik vid kommunikation
6. Företagsamhet.

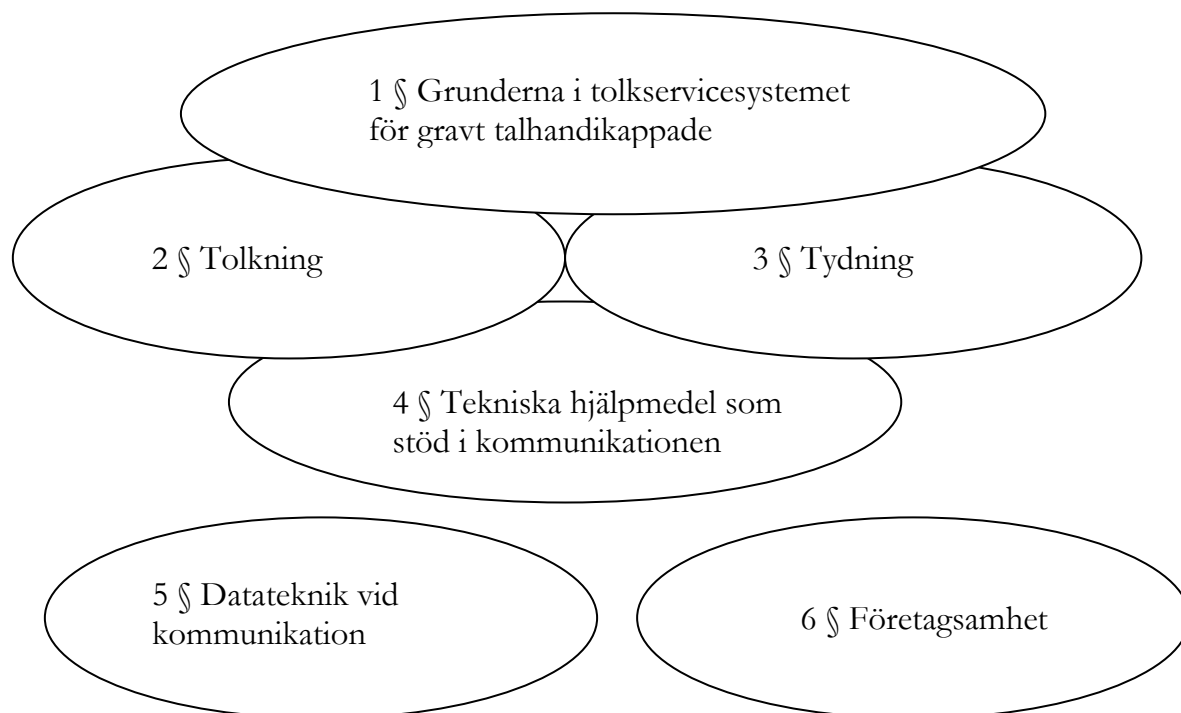

Bild 1. Examensdelarna i specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade.

Kapitel 3

KRAVEN PÅ YRKESKICKLIGHET I SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

A. OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR

1 § Grunderna i tolkservicesystemet för gravt talhandikappade

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden känner till och följer de etiska principer som tillämpas inom social- och hälsovården.	Kännedom om social- och hälsovårdens etiska principer: Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • känner till de etiska rekommendationerna som utfärdats av ETENE (Riksomfattande etiska delegationen inom hälso- och sjukvården) • känner till de etiska principerna i sin egen bransch.

	<p>Iakttagande av de etiska principerna i det egna arbetet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår innehållet i och innebörden av de ovannämnda dokumenten i det egna arbetet • är medveten om sina egna värderingar och deras betydelse i det egna arbetet • är medveten om olika människouppfattningar och deras betydelse då han/hon fattar beslut eller bedömer situationen.
<p>Examinanden känner till servicesystemet inom social- och hälsovården och inom skolväsendet till de delar som det berör tolkservice för talhandikappade.</p>	<p>Kännedom om servicesystemet inom socialväsendet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till och kan presentera servicesystemet inom socialväsendet till de delar som det berör tolkservice för talhandikappade • kan beskriva den service som anordnas inom socialväsendet i den egna kommunen • kan beskriva olika sätt att anordna tolkservice för talhandikappade. <p>Kännedom om servicesystemet inom hälsovården Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till och kan presentera servicesystemet inom hälsovården till de delar som det berör tolkservice för talhandikappade. <p>Kännedom om servicesystemet inom skolväsendet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till och kan presentera servicesystemet inom skolväsendet till de delar som det berör tolkservice för talhandikappade.
<p>Examinanden behärskar tolkservicesystemet för gravt talhandikappade.</p>	<p>Kunskap om tolkservicesystemet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan presentera tolkservicesystemet för talhandikappade • kan rekommendera en klient att ansöka om tolktjänster för talhandikappade • kan presentera tolkservicenätverket på den egna orten och de olika aktörernas roller.

	<p>Kännedom om innehållet i tolkservice Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redogöra för innehållet i tolkning • kan redogöra för innehållet i tydning • kan redogöra för var och när tolkservice kan användas. <p>Identifiering av klientgrupp Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redogöra för vem som kan beviljas tolkservice för talhandikappade. <p>Att känna igen uppgifterna för en tolk för talhandikappade Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redogöra för vem som kan fungera som tolk för talhandikappade • kan redogöra för vad som ingår i arbetet för en tolk för talhandikappade.
<p>Examinanden behärskar de regelverk som styr tolkservice för gravt talhandikappade.</p>	<p>Kännedom om lagstiftningen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redogöra för det samhälleliga berättigandet av tolkservice i § 6 och § 17 i Finlands grundlag • kan presentera lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/87) § 7, 8, 17, 18 och 19 • kan presentera förordningen om service och stöd på grund av handikapp (759/87) § 7, 8 och 9 • kan presentera lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) • kan presentera förvaltningslagen (434/2003) § 26 • kan presentera övriga fastslagna regler för tolkservice för talhandikappade • kan iaktta förändringar i lagstiftningen och handla därefter.
<p>Examinanden behärskar yrkesmässig interaktion och samarbete inom tolkservice för talhandikappade.</p>	<p>Färdigheter i växelverkan Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • talar tydligt och uppträder på ett naturligt sätt • kan åskådliggöra en presentation på ett lämpligt sätt • kan anpassa en presentation till åhörarnas behov

	<ul style="list-style-type: none"> • har goda muntliga och skriftliga kunskaper i svenska eller finska • använder ett vårdat språk. <p>Samarbete Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan arbeta flexibelt i mångprofessionella arbetsgrupper • förmår samarbeta med den enhet inom social- och hälsovården som har anordnat tolkservice • förmår på ett för situationen lämpligt sätt samarbeta med de sektorer som ansvarar för en klients rehabilitering • kan utnyttja sin sakkunskap i frågor som hänför sig till tolkning.
Examinanden iakttar arbetarskyddsbestämmelserna.	<p>Iakttagande av arbetarskyddet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan självständigt söka information i arbetarskyddsbestämmelserna • handlar i enlighet med de ovannämnda bestämmelserna.
Examinanden kan upprätthålla sin yrkesskicklighet.	<p>Upprätthållande av yrkesskickligheten Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • är medveten om kraven och förändringarna i arbetslivet och kan utveckla sin yrkesskicklighet därefter • kan utvärdera sitt arbete, sina arbetsmetoder och sitt behov av utveckling samt söka den handledning som behövs för detta • kan söka arbetshandledning.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten som krävs i examensdelen Grunderna i tolkservicesystemet för gravt talhandikappade påvisas i enlighet med avtalet om anordnandet av fristående examen, på det sätt som framställs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen har godkänt.

Yrkesskickligheten som krävs i examensdelen påvisas i autentiska arbetssituationer. Examinanden planerar, verkställer och utvärderar ett informationsmöte, där han/hon presenterar grunderna i lagstiftningen om tolkservice för talhandikappade. Examinanden presenterar också klientgrupperna och principerna för anordnandet av servicen samt tolkens arbetsuppgifter och ansvar. Påvisandet av yrkesskickligheten kan kompletteras med skriftliga uppgifter, projektarbeten, muntliga motiveringar eller med hjälp av olika kombinationer av dessa.

Bedömningen genomförs som ett trepartssamarbete mellan representanter för arbetslivet och undervisningen. Examenskommissionen definierar, motiverar och informerar

om bedömarnas behörighet och för deras del efterföljs avtalet om anordnande av fristående examen noggrant. En väsentlig del av utvärderingen utgörs av examinandens självvärdering. De bedömda prestationerna skall antecknas och respons ges till examinanden efter bedömningen.

2 § Tolkning

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden har baskunskaper om kommunikationsstörningars natur.	<p>Kännedom om de kommunikationsstörningar som föranleder tolkningsbehov Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan beskriva kommunikationsstörningar som beror på handikapp och sjukdom • kan beskriva utvecklingsbetingade kommunikationsstörningar.
Examinanden har baskunskaper om de handikapp och sjukdomar som förorsakar kommunikationsstörningar.	<p>Kännedom om handikapp och sjukdomar som ger upphov till kommunikationsstörningar Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan beskriva huvuddragen i handikapp och sjukdomar samt de kommunikationsstörningar som eventuellt anknyter till dem.
Examinanden behärskar olika tolkningsmetoder.	<p>Taltolkning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan förtydliga otydligt tal. <p>Skrivtolkning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar tolkning av meddelanden som har producerats skriftligt • behärskar utskrivning av ett meddelande som klienten har producerat • behärskar tolkning genom utskrivning av en samtalspartners muntliga meddelande. <p>Behärskande av grunderna i bliss-språket Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar tolkning av meddelanden som har producerats med bliss-symboler.

<p>Examinanden iakttar de etiska principerna för tolkservice.</p>	<p>Iakttagande av de etiska principerna för tolkservice för talhandikappade Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • iakttar tystnadsplikt • beaktar alltid klientens självbestämmanderätt i en tolkningssituation • är opartisk i en tolkningssituation och visar respekt för alla parter • ger i sin uppgift inom tolkservice inte uttryck för personliga attityder och åsikter och låter inte dem påverka kvaliteten på sin tolkning • är opartisk i tolkningssituationer • är medveten om nivån på sitt yrkeskunskande och kan fungera därefter • kan för en klient och vid behov även för klientens närmaste redogöra för vad de etiska principerna för en arbetstagare inom tolkservice innebär i praktiken.
<ul style="list-style-type: none"> • Examinanden behärskar arbetet i en tolkningssituation. 	<p>Förberedelse inför en tolkningssituation Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • sätter sig in i klientens kommunikationsbehov och kommunikationssätt • beaktar de faktorer som hänför sig till hur kommunikationen löper • kommer överens med klienten om vilka arbetsuppgifter tolken inom tolkservice har samt om tolkningsmetoden och tillvägagångssätten under tolkningssituationen • ser till att hjälpmedlen för klientens kommunikation fungerar och är tidsenliga. <p>Tolkningsfärdigheter Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontrollerar innehållet i klientens meddelande och korrigerar vid behov omedelbart sin tolkning • tolkar meddelandena utan att ändra på innehållet • handlar på det sätt som tolkningssituationen förutsätter • kan använda det kompletterande material som behövs i en tolkningssituation • kan för en samtalspartner vid behov redogöra för sin roll i en tolkningssituation

	<ul style="list-style-type: none"> • beaktar hur kroppsställningen påverkar kommunikationen • kan vid behov bistå och/eller stödja en klients kommunikation • ser till att klientens kommunikationshjälpmedel fungerar och är tillgängliga • ber klienten om omedelbar respons på tolkningssituationen.
<ul style="list-style-type: none"> • Examinanden kan upprätthålla sin yrkesskicklighet. 	<p>Upprätthållande av yrkesskickligheten Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • är medveten om kraven och förändringarna i arbetslivet och kan utveckla sin yrkesskicklighet därefter • kan utvärdera sitt arbete, sina arbetsmetoder och sitt behov av utveckling samt söka den handledning som behövs för detta • söker den handledning som behövs i frågor som berör klientens kommunikation.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten som krävs i examensdelen Tolkning påvisas i enlighet med avtalet om anordnandet av fristående examen, på det sätt som framställs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen har godkänt.

Yrkesskickligheten som krävs för examensdelen påvisas i en autentisk tolkningssituation. Påvisandet av yrkesskickligheten kan kompletteras med skriftliga uppgifter, projektarbeten, muntliga motiveringar eller med hjälp av olika kombinationer av dessa.

Bedömningen genomförs som ett trepartssamarbete mellan representanter för arbetslivet och undervisningen. Examenskommissionen definierar, motiverar och informerar om bedömarens behörighet och för deras del efterföljs avtalet om anordnande av fristående examen noggrant. En väsentlig del av utvärderingen utgörs av examinandens självvärdering. De bedömda prestationerna skall antecknas och respons ges till examinanden efter bedömningen.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden har baskunskaper om kommunikationsstörningars natur samt om de handikapp och sjukdomar som förorsakar dem.</p>	<p>Kännedom om de kommunikationsstörningar som föranleder behov av tydning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan beskriva kommunikationsstörningar som beror på handikapp och sjukdom • kan beskriva utvecklingsbetingade kommunikationsstörningar. <p>Kännedom om handikapp och sjukdomar som förorsakar kommunikationsstörningar Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan beskriva huvuddragen i handikapp och sjukdomar samt kommunikationsstörningar som eventuellt anknyter till dem.
<p>Examinanden behärskar metoderna för tydning.</p>	<p>Användning av olika tolkningsmetoder Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar användningen av bilder och grafiska tecken • utnyttjar ritande vid kommunikation • behärskar ca 300 stödtecken som anknyter till vardagssituationer och använder dem som stöd för talet • tar icke verbal kommunikation (kroppsspråk, miner, gester, ljud, situationssignaler) i beaktande • utnyttjar vid behov skrivning vid kommunikation • behärskar användning av föremål vid kommunikation • utnyttjar kompletterande material som stöd för kommunikationen.
<p>Examinanden behärskar faktorer som hänför sig till handledning i kommunikationsmiljön.</p>	<p>Handledning i kommunikationsmiljön Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar verksamhetsmodellerna i olika sammanslutningar • beaktar olika sammanslutningars beredskap och attityder • beaktar olika former av växelverkan i olika sammanslutningar • beaktar beredskapen för ömsesidig kom-

	<p>munikation med en klient hos medlemmarna i en sammanslutning</p> <ul style="list-style-type: none"> • stödjer sammanslutningar till genuin och engagerad växelverkan, där klienten tas i beaktande • kan handla på ett sätt som främjar och utvecklar sammanslutningen och kommunikationsmiljön.
<p>Examinanden iakttar de etiska principerna för tolkservice.</p>	<p>Iakttagande av de etiska principerna för tolkservice för talhandikappade</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • iakttar tystnadsplikt • beaktar klientens självbestämmanderätt i en tydningssituation • är opartisk i en tydningssituation och visar respekt för alla parter • ger i sin uppgift inom tolkservice inte uttryck för personliga attityder och åsikter och låter inte dem påverka kvaliteten på sin tydning • är medveten om nivån på sitt yrkeskunnande och kan fungera därefter • kan för en klient och vid behov även för klientens närmaste redogöra för vad de etiska principerna för en arbetstagare inom tolkservice innebär i praktiken.
<p>Examinanden behärskar sitt arbete i en tydningssituation.</p>	<p>Förberedelse inför en tydningssituation</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • sätter sig in i klientens kommunikationsbehov och kommunikationssätt • beaktar de faktorer som hänför sig till hur kommunikationen löper • kommer överens med klienten om vilka arbetsuppgifter tolken inom tolkservice har samt om metoden för tydningen och tillvägagångssätten under tydningssituationen • ser till att hjälpmedlen för klientens kommunikation fungerar och är tidsenliga. <p>Färdigheter i tydning</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontrollerar innehållet i klientens meddelande och korrigerar vid behov omedelbart sin tydning

	<ul style="list-style-type: none"> • tyder meddelandena utan att ändra på innehållet • handlar på det sätt som tydningssituationen förutsätter • kan använda det kompletterande material som behövs i en tydningssituation • informerar en samtalspartner vid behov om sin roll i en tydningssituation • beaktar hur klientens kroppsställning påverkar kommunikationen • kan vid behov bistå och/eller stödja en klients kommunikation • ser till att klientens kommunikationshjälpmedel fungerar och finns tillgängliga i en tydningssituation • ber klienten om omedelbar respons på tydningssituationen.
<p>Examinanden kan upprätthålla sin yrkesskicklighet.</p>	<p>Upprätthållande av yrkesskickligheten Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • är medveten om kraven och förändringarna i arbetslivet och kan utveckla sin yrkesskicklighet därefter • kan utvärdera sitt arbete, sina arbetsmetoder och sitt behov av utveckling samt söka den handledning som behövs för detta • söker den handledning som behövs i frågor som berör klientens kommunikation.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten som krävs i examensdelen Tydning påvisas i enlighet med avtalet om anordnandet av fristående examen, på det sätt som framställs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen har godkänt.

Yrkesskickligheten som krävs för examensdelen påvisas i en autentisk tydningssituation. Påvisandet av yrkesskickligheten kan kompletteras med skriftliga uppgifter, projektarbeten, muntliga motiveringar eller med hjälp av olika kombinationer av dessa. På detta sätt påvisar examinandens sina kunskaper i enlighet med alla krav på yrkesskicklighet för denna del av examen.

Bedömningen genomförs som ett trepartssamarbete mellan representanter för arbetslivet och undervisningen. Examenskommissionen definierar, motiverar och informerar om bedömarnas behörighet och för deras del efterföljs avtalet om anordnande av fristående examen noggrant. En väsentlig del av utvärderingen utgörs av examinandens självvärdering. De bedömda prestationerna skall antecknas och respons ges till examinandens efter bedömningen.

4 § Tekniska hjälpmedel som stöd i kommunikationen

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden behärskar självständigt grundläggande användning av dator.	<p>Behärskande av grundläggande användning av dator</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan hantera arbetsbord, mappar och filer • kan använda ordbehandlingsprogram • kan grunderna i bildhantering • kan använda Internet och e-post • behärskar mus- och tangentbordsanvändning samt ändring av hjälpmedelsinställningar.
Examinanden kan använda symbolverktygs- eller kartritningsprogram.	<p>Användning av symbolverktygs- eller kartritningsprogram</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till de vanligaste symbolverktygs- eller kartritningsprogrammen som används i Finland • kan bygga upp en botten för en individuell kommunikationstavla • kan i ett symbolbibliotek söka fram de symboler som behövs • kan ändra egenskaperna hos enstaka symboler eller rutor • kan ta en utskrift på en färdig kommunikationstavla.
Examinanden kan använda kommunikationsapparater.	<p>Användning av kommunikationsapparater</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till de vanligaste kommunikationsapparaterna som används i Finland samt deras funktionsprinciper • kan öppna och stänga en apparat • vet vilken strömkälla en apparat har • känner till bandningsegenskaperna hos en apparat och kan utnyttja dem i varje situation • känner till olika egenskaper hos apparater och kan använda dem • vet var man kan få tilläggsuppgifter om en apparat.

<p>Examinanden kan upprätthålla sin yrkesskicklighet.</p>	<p>Upprätthållande av yrkesskickligheten Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • är medveten om kraven och förändringarna i arbetslivet och kan utveckla sin yrkesskicklighet därefter • kan utvärdera sitt arbete, sina arbetsmetoder och sitt behov av utveckling samt söka den handledning som behövs för detta • kan söka den handledning som behövs i frågor som berör klientens kommunikation.
---	---

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten som krävs i examensdelen Tekniska hjälpmedel som stöd i kommunikationen påvisas i enlighet med avtalet om anordnandet av fristående examen, på det sätt som framställs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen har godkänt.

Behärskandet av grunderna i användning av dator påvisas i en autentisk situation som förutsätter användning av dator. Behärskandet av symbolverktygs- eller kartritningsprogrammet påvisas genom att examinanden utarbetar ett individuellt kommunikationshjälpmedel åt en klient, till exempel en situationsbetingad kommunikationstavla, ett symbolunderlag för en kommunikationsapparat eller en illustrerad dagordning, sång eller ramsa. Kännedom om kommunikationsapparater påvisas genom att demonstrera funktionsprinciperna för åtminstone en apparat. Påvisandet av yrkesskickligheten kan kompletteras med skriftliga uppgifter, projektarbeten, muntliga motiveringar eller med hjälp av olika kombinationer av dessa.

Bedömningen genomförs som ett trepartssamarbete mellan representanter för arbetslivet och undervisningen. Examenskommissionen definierar, motiverar och informerar om bedömarens behörighet och för deras del efterföljs avtalet om anordnande av fristående examen noggrant. En väsentlig del av utvärderingen utgörs av examinandens självvärdering. De bedömda prestationerna skall antecknas och respons ges till examinanden efter bedömningen.

B. VALFRIA EXAMENSDELAR

5 § Datateknik vid kommunikation

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden kan använda alternativa e-postprogram.	Användning av alternativa e-postprogram Examinanden <ul style="list-style-type: none">• kan sända och ta emot e-post (till exempel Arnit, Imagetalk, Winmaid)• kan ändra på inställningarna för ett e-postprogram
Examinanden kan använda kommunikationsprogram.	Användning av kommunikationsprogram Examinanden <ul style="list-style-type: none">• känner till de vanligaste tillämpningarna för kommunikationsprogram som används i Finland samt deras funktionsprinciper (till exempel Assistant, Grid, Imagetalk, Symbolskrivning 2000)• kan använda symbolbibliotek• kan använda talsyntesprogram eller bandspelare• känner till de vanligaste hjälpmedlen som ersätter musen och tangentbordet• kan bygga upp eller uppdatera ett individuellt kommunikationsprogram.
Examinanden kan upprätthålla sin yrkesskicklighet.	Upprätthållande av yrkesskickligheten Examinanden <ul style="list-style-type: none">• är medveten om kraven och förändringarna i arbetslivet och kan utveckla sin yrkesskicklighet därefter• kan utvärdera sitt arbete, sina arbetsmetoder och sitt behov av utveckling samt söka den handledning som behövs för detta• kan söka den handledning som behövs i frågor som berör klientens kommunikation.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten som krävs i examensdelen Datateknik vid kommunikation påvisas i enlighet med avtalet om anordnandet av fristående examen, på det sätt som framställs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen har godkänt.

Yrkesskickligheten som krävs för examensdelen påvisas i en autentisk arbetssituation genom att examinanden bygger upp eller uppdaterar ett individuellt kommunikationsprogram. Påvisandet av yrkesskickligheten kan kompletteras med skriftliga uppgifter, projektarbeten, muntliga motiveringar eller med hjälp av olika kombinationer av dessa.

Bedömningen genomförs som ett trepartssamarbete mellan representanter för arbetslivet och undervisningen. Examenskommissionen definierar, motiverar och informerar om bedömarnas behörighet och för deras del efterföljs avtalet om anordnande av fristående examen noggrant. En väsentlig del av utvärderingen utgörs av examinandens självvärdering. De bedömda prestationerna skall antecknas och respons ges till examinanden efter bedömningen.

6 § Företagsamhet

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden kan bedöma sina personliga möjligheter och förutsättningar att eventuellt verka som företagare i branschen</p>	<p>Bedömning av de egna förutsättningarna för företagsamhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • vet vilka personliga färdigheter som stödjer framgångsrik företagsverksamhet och kan från denna utgångspunkt analysera sina värderingar och bedöma sina förutsättningar att verka som företagare • kan med hjälp av sakkunniga utarbeta en plan för sin personliga utveckling som företagare.
<p>Examinanden kan analysera branschen samt de möjligheter och risker som är förknippade med att starta och utveckla ett företag</p>	<p>Analys av verksamhetsförutsättningarna för ett företag i branschen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har bekantat sig med branschen så att han kan bedöma dess framtidsutsikter och utveckling och de möjligheter marknaden erbjuder för att starta ett företag i branschen • kan bedöma förutsättningarna för att ett eventuellt eget företag skall bli framgångsrikt och lönsamt, dvs. ge en tillräcklig utkomst • kan analysera företagsamhet ur en företagares synvinkel i fråga om ansvar och förpliktelser • kan analysera företagsamhet också ur arbetsgivarens synvinkel

<p>Examinanden känner till olika sätt att inleda företagsverksamhet och olika företagsformer, och kan utveckla ett utkast till en företagsidé för ett eget företag</p>	<p>Uppgörande av en företagsidé Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan jämföra alternativa sätt att inleda företagsverksamhet och kan diskutera olika möjligheter för sin eventuella företagsverksamhet med sakkunniga • kan tillsammans med sakkunniga utveckla ett utkast till en affärsidé, och vet hurdana ekonomiska och psykiska resurser och vilka produktionsinsatser som krävs när ett företag startas • kan tillsammans med sakkunniga bedöma utsikterna för att företagsidén skall bli framgångsrik.
<p>Examinanden kan utveckla kundrelationer och samarbetsnät.</p>	<p>Skapande av kundrelationer och samarbetsnätverk Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan överväga olika alternativ och i mån av möjlighet bygga upp sådana kund- och leverantörsnätverk som har betydelse för kontinuiteten i företagsverksamheten • kan ta reda på utvecklingsstrategierna för tolkservicesystemet för talhandikappade inom kommunen eller det egna området och känner till avtalsförfarandet.
<p>Examinanden kan fungera i enlighet med de viktigaste företagsekonomiska principerna.</p>	<p>Ekonomisk verksamhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan välja sådana åtgärder som gör verksamheten lönsam och kan prissätta sina tjänster med beaktande av marknadsfaktorer • kan tolka ett företags bokslut med avseende på kapital, tillgångar, likviditet och resultat samt bedöma möjligheterna att utveckla lönsamheten och vid behov anlita sakkunnighjälp • kan tillsammans med sakkunniga utarbeta en grov resultatprognos för sitt företag och anlita sakkunniga i skattefrågor.
<p>Examinanden kan utnyttja sakkunnigtjänster.</p>	<p>Användning av sakkunnigtjänster Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan skaffa sådan information och hjälp av sakkunniga som han behöver när han grundar ett företag och under olika faser i dess verksamhet.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesskickligheten som krävs i examensdelen Företagsamhet påvisas i enlighet med avtalet om anordnandet av fristående examen, på det sätt som framställs i planen för anordnandet av fristående examen och som examenskommissionen har godkänt.

Yrkesskickligheten påvisas genom att examinanden gör upp en preliminär affärsidé för ett företag. Den kompletteras med utredningar och beräkningar av förutsättningar och risker med verksamheten. I yrkesprovet ingår även examinandens aktivitet under den pågående processen. Verksamheten dokumenteras och till dokumenten bifogas de bedömningar som arbetslivets bedömare avgett. Examinanden gör även en personlig bedömning och utvecklingsplan över sina egna möjligheter och förutsättningar att fungera som företagare. Yrkesprovet fördjupas med ett utvärderingssamtal med sakkunniga, där man på basis av dokument och utvärderingar preciserar den eventuella företagarens förmåga att fungera som företagare och förutsättningar att besluta om eventuellt etablerande av företagsverksamhet.

Bedömningen genomförs som ett trepartssamarbete mellan representanter för arbetslivet och undervisningen. Examenskommissionen definierar, motiverar och informerar om bedömarnas behörighet och för deras del efterföljs avtalet om anordnande av fristående examen noggrant. En väsentlig del av utvärderingen utgörs av examinandens självvärdering. De bedömda prestationerna skall antecknas och respons ges till examinanden efter bedömningen.

BILAGA

BESKRIVNING AV YRKESBRANSCHEN OCH YRKESKICKLIGHETEN FÖR DEN SOM HAR AVLAGT SPECIALYRKESEXAMEN FÖR TOLK FÖR TALHANDIKAPPADE

Beskrivning av yrkesbranschen och verksamhetsmiljön

De som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade har ett arbete som kräver specialkompetens inom social- och hälsovård. Förutom färdigheter i tolkning och tydning kräver arbetet grundläggande kunskaper om servicesystemen inom social- och hälsovården. Rätten till tolkservice för talhandikappade grundar sig på Finlands grundlag om rätt till jämlikhet och tolknings- och översättningshjälp på grund av handikapp. Lagen och förordningen om service och stöd på grund av handikapp ger förutom gravt hörsel- och hörselsynskadade även gravt talhandikappade personer subjektiv rätt till tolkservice. Enligt lagen kan en klient få hjälp i arbete, studier, utträttande av ärende, samhälleligt deltagande eller motsvarande aktiviteter.

Behovet av tolkservice för talhandikappade fastslås av en socialarbetare inom handikappservice. Karaktären av klientens talhandikapp och lämpligheten av kommunikationsmetoden som ersätter eller stödjer talet bedöms av en talterapeut. De som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade samarbetar med talterapeuter och andra sakkunniga med användning av den handledning som behövs.

De som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade tolkar eller tyder en talhandikappad persons meddelanden för en tredje part. De förtydligar vid behov den andra personens meddelanden för den talhandikappade med hjälp av kommunikationsmetoder som stödjer och/eller ersätter tal. Dessutom instruerar de som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade den talhandikappade klientens närmiljö om särdragen i dennas kommunikation.

Beskrivning av yrkesskickligheten

Personer som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade arbetar utgående från de etiska principerna för social- och hälsovården och för tolkservice för talhandikappade. Arbetet kräver flexibilitet, förmåga att anpassa sig till varierande arbetsuppgifter och till fortlöpande handledning av sakkunniga. De som har avlagt examen samarbetar med klienten och vid behov med andra sakkunniga samt med klientens närmaste. De känner till lagstiftningen och servicesystemet som branschen styrs av. De som har avlagt examen vet hur den funktionella störning som förorsakas av talhandikapp ser ut. De förstår klientens kommunikationsbehov och kommunikationsmöjligheter. Utgående från denna kunskap kan de utnyttja och utveckla de kommunikationsmetoder som klienten använder som stöd och/eller ersättning för tal. De är förtrogna med manuella och tekniska hjälpmedel för kommunikation. Sociala färdigheter och färdigheter i växelverkan är viktiga i arbetet. De som har avlagt examen har goda färdigheter i muntlig och skriftlig framställning. De kan handleda, stödja och uppmuntra talhandikappade och deras omgivning.

De som har avlagt specialyrkesexamen för tolk för talhandikappade kan utvärdera sitt eget arbete kritiskt och verka i tolkservicenätverk. För att kunna utveckla yrkesskickligheten måste arbetstagarna ha förmåga och vilja att kontinuerligt utvärdera sin verksamhet, utveckla kvaliteten på arbetet och arbetsmetoderna samt söka den arbetshandledning som behövs.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

Utbildningsstyrelsen/biblioteket
Pb 380 (Hagnäsgatan 2)
00531 Helsingfors
tfn: (09) 774 774 50
fax (09) 774 774 75
myynti@oph.fi
www.oph.fi/svenska/bokhandel